

Ilze Trapenciere, Vida Gudžinskiene

Starptautiskā maģistra studiju programma “Sociālais darbs ar bērniem un jauniešiem”: pieredze un attīstība

doi:10.25143/soc-darbs_2021_ISBN-9789934563928_050-056

Rīgas Stradiņa universitātes (RSU, Latvija, Rīga) un Mikola Romera Universitātes (MRU, Lietuva, Viļņa) kopīga starptautiskā maģistra studiju programma “Sociālais darbs ar bērniem un jauniešiem” tiek realizēta jau kopš 2014. gada. Šī mācību kursa beidzēji saņem kopīgu diplomu (*joint diploma*), sākumposmā divu augstskolu – RSU un MRU – rektoru parakstītu, bet kopš 2021. gada šo programmu realizē jau četras augstskolas.

Taču programmas aizsākums bija agrāk – jau 2011. gadā šīs programmas projekta ideju loloja Mikola Romera Universitātes Sociālo tehnoloģiju fakultātes profesore Vida Gudžinskiene un Irena Žemaitaitīte Lietuvā, un tā tika atbalstīta arī Rīgas Stradiņa universitātes Labklājības un sociālā darba katedrā Latvijā. Projekts ieguva Eiropas Savienības un Lietuvas Zinātnes padomes finansējumu,¹ un 2014. gadā tika uzsākts darbs jaunajā kopīgajā maģistra grāda programmā “Sociālais darbs ar bērniem un jauniešiem”. Rīgas Stradiņa universitātē programmas izstrādi vadīja Labklājības un sociālā darba katedras vadītāja asociētā profesore Lolita Vilka un pirmā šīs studiju programmas vadītāja RSU (2015–2016) Marika Lotko, kā arī profesors Andris Vilks, lektore Silva Rupaine un Ilvija Razgale. 2015. gada 18. septembrī Mikola Romera Universitātē Viļņā svinīgā ceremonijā tika atklāta starptautiskā maģistra studiju programma “Sociālais darbs ar bērniem un jauniešiem”.

Starptautiskas studiju programmas ar kopīga grāda iegūšanu īstenošana bija izaicinājums un pilnīgi jauna pieredze. Latvijā iepriekš līdzīgas studiju programmas nebija. Bet piemēri, kam sekot, bija citās Eiropas Savienības valstīs, piemēram, kopš pagājušā gadsimta 90. gadu vidus bija izveidojies Eiropas valstu universitāšu tīkls, kas orientējās uz sociālo profesiju pārstāvju (sociālo darbinieku, sociālo pedagogu, veselības aprūpes darbinieku u. c.) izglītošanu un mudināja radīt un īstenot salīdzinošās studijas un pētījumus sociālo zinātņu profesionāļu

¹ Projekta Nr. VP1-2.2-ŠMM-07-K-02-054.

I. Trapenciere, V. Gudžinskiene. Starptautiskā maģistra studiju programma "Sociālais darbs ar bērniem un jauniešiem": pieredze un attīstība

prakses jomās Eiropas kontekstā.² Arvien plašāk veidojās universitāšu konsorcijs. Tika izstrādātas kopīgas studiju programmas, tā veicinot dziļāku sadarbību, kas ietvēra studējošo un docētāju rotāciju starp partneru augstskolām. Piemēram, Ziemeļvalstu konsorcijs tika izveidots starp Stavangeres Universitāti Norvēģijā, Ūmeo Universitāti Zviedrijā un Olborgas Universitāti Dānijā (*NOSWEL – the Nordic Master in Social Work and Welfare*),³ realizējot maģistrantūras studiju programmu sociālajā darbā un labklājībā. Savukārt *Erasmus Mundus* projektā maģistra programmu sociālajā darbā īsteno augstskolu konsorcijs no Dānijas, Francijas, Polijas, Portugāles un Lielbritānijas augstskolām.⁴

Starptautiskas sadarbības studiju programmas tiek attīstītas kā jauns, inovatīvs modelis Eiropas sociālā darba izglītībā, paplašinot gan studējošo, gan mācībspēku izpratni par pieredzes dažādību sociālajā darbā šīs jomas problēmu mazināšanā.

RSU Labklājības un sociālā darba katedra par svarīgu uzdevumu ir noteikusi iekļaušanos sociālā darba izglītības starptautiskajos procesos. Kopš 2012. gada RSU ir pārstāvēta Eiropas Sociālā darba skolu asociācijā (*EASSW*), tostarp asociācijas Izpildvaras komitejā. Savukārt ar Mikola Romera Universitātes kolēģiem tuvāka iepazīšanās aizsākās 2008. gadā, kad 2. starptautiskās konferences "Sabiedrība. Veselība. Labklājība" laikā tika parakstīta apņemšanās par turpmāku sadarbību sociālā darba izglītībā un pētniecībā (to parakstīja Latvijas, Lietuvas un Igaunijas pārstāvji). Starptautiskās maģistra studiju programmas "Sociālais darbs ar bērniem un jauniešiem" īstenošana un kopīga grāda iegūšana mācību kursu apguvušajiem bija turpinājums un nākamais solis starptautiskās sadarbības padziļināšanā.

Šo studiju programmu kopīgi organizē un vada RSU Sabiedrības veselības un sociālās labklājības fakultāte un MRU Izglītības zinātņu un sociālā darba institūts. Programma tika izveidota tāpēc, ka darba tirgū palielinājās pieprasījums pēc augsti kvalificētiem sociālā darba speciālistiem, kas strādātu ar bērniem un jauniešiem. Šiem darbiniekiem vajadzēja spēt strādāt bērnu un jauniešu dienas aprūpes centros un institūcijās, kas nodarbojas ar nepilngadīgajiem, vadīt jaunatnes politikas darbu pašvaldībās, attīstīt profesionālās orientācijas pakalpojumus bērniem un jauniešiem, kā arī plānot, organizēt, vadīt un novērtēt sociālā darba procesu

² Lawrence, S., Reverda, N. The Development of the MACESS Post-graduate Programme for the Social Professions in Europe: The Hogeschool Maastricht / University of North London Experience. *Social Work in Europe*. 5(3), 12–18. <http://docs.scie-socialcareonline.org.uk/fulltext/0060798.pdf>

³ *The University of the Arctic (UArctic)* – starptautisks tematisks tīkls, kurā apvienojas vairākas Ziemeļvalstu universitātes, koledžas u. c. organizācijas Arktikas reģionā.

⁴ MA in Advanced Development in Social Work. <https://www.socialworkadvances.aau.dk/>

I. Trapenciere, V. Gudžinskiene. Starptautiskā maģistra studiju programma "Sociālais darbs ar bērniem un jauniešiem": pieredze un attīstība

dažādās multikulturālās vidēs ne tikai Latvijā un Lietuvā, bet arī citās Eiropas Savienības valstīs un citviet. Šī ir vienīgā šāda veida kopīgā grāda programma Eiropas Savienības universitātēs. Studijas šajā programmā notiek angļu valodā.⁵

Kopš studiju programmas "Sociālais darbs ar bērniem un jauniešiem" darbības sākuma to ir absolvējuši studējošie ne tikai no Latvijas un Lietuvas, bet arī no Gruzijas, Turcijas, Šrilankas, Nigērijas un citām valstīm.

2017. gada absolvente Ieva programmu vērtē šādi:

"Šī programma ir ļoti aktuāla, jo pašreizējie 21. gadsimta jautājumi prasa jaunu attieksmi pret bērniem un jaunatni. Šī programma ir nozīmīga arī tās kopīgā grāda programmas īpašību dēļ, [...] ir iespējams salīdzināt sociālo politiku un praksi daudzās kultūrās un valstīs. Programma ir elastīga un daudzveidīga: moduļi un prakses ir iekļaujošas un atbilstošas, lektori un studenti vēlas sadarboties un apgūt katru studiju kursu. Studiju programmas forma ir inovatīva, praktiska un risina reālas dzīves situācijas."

2019. gada septembrī Viļņā reizē ar jaunā studiju gada svinīgu atklāšanu atzīmēja arī kopīgās studiju programmas piecu darba gadu sasniegumus. Pasākumā piedalījās RSU asociētā profesore Lolita Vilka un programmas vadītāja Ilze Trapenciere, MRU iepriekšējā programmas vadītāja (2014–2018) profesore Vida Gudžinskiene, tagadējā programmas vadītāja (no 2019. gada) asociētā profesore Raminta Bardauskiene, Studiju programmas kvalitātes komitejas locekle asociētā profesore Rita Raudeļūnaite un starptautisko programmu vadītāja Audra Dargīte Burokiene, kā arī Viļņas pilsētas pašvaldības Izglītības departamenta galvenā speciāliste, kas ir atbildīga par bērnu aprūpes profilakses programmu un sociālo pedagogu darba koordināciju, Asta Balkute, programmas docētāji un pirmā kursa studenti. Galvenais jautājums, par ko tika nopietni diskutēts pasākumā, bija studiju programmas ilgtspēja, tās pilnveidošana un attīstības iespējas nākotnē.

2019./2020. akadēmiskajā gadā programmā "Sociālais darbs ar bērniem un jauniešiem" studijas uzsāka programmas vēsturē lielākais studējošo skaits – pavisam 23 studenti no Lietuvas, Latvijas, Gruzijas, Nigērijas, Ganas, Grieķijas un Indijas. Bet gadu vēlāk – 2020./2021. mācību gadā – studijas uzsāka 26 studējošie no 11 pasaules valstīm.

Studiju programma tiek īstenota atbilstoši intensīvās studiju programmas principiem. Intensīvās studijas ietver divu nedēļu klātienē lekcijas un seminārus piecos studijuursos katru semestri, tas ir piemēroti un ļauj studēt tiem, kuri strādā vai citu iemeslu dēļ vēlas mācīties patstāvīgi, sev ērtā laikā.

⁵ *Social Work with Children and Youth.*

I. Trapenciere, V. Gudžinskiene. Starptautiskā maģistra studiju programma "Sociālais darbs ar bērniem un jauniešiem": pieredze un attīstība

2018. gada absolvente Ulla par programmu saka:

"Es uzskatu, ka šīs programmas kvalitāte nekādā ziņā nav zemāka par tām studiju programmām, kur lekcijas notiek no rīta līdz vakaram; galvenokārt tāpēc, ka jūs daudz ko paņemat no tā, ko vēlaties."

Papildus divu nedēļu intensīvām klātienes lekcijām un aktīvai dalībai semināros studenti piedalās arī vismaz trīs tiešsaistes semināros katrā priekšmetā, sagatavo un noteiktā termiņā iesniedz mājas darbus atbilstoši maģistra studiju prasībām un līmenim. Turklāt studenti apmeklē docētāju un studentu kopīgos forumus katrā priekšmetā. Aktīva un sekmīga piedalīšanās tajos ir priekšnoteikums, lai drīkstētu kārtot eksāmenus. Tiešsaistes videi studiju procesā ir ērts, novatorisks formāts, un to augstu novērtē studenti.

Katrā priekšmetā ir sava elektroniskā studiju vide, kurā izmantotas informācijas un komunikāciju tehnoloģijas. Tiek lietota *Moodle* tīmekļa studiju vide, kas piedāvā daudzpusīgas iespējas un instrumentus.

Programmai ir trīs pamatbloki: teorija, prakse un pētnieciskais darbs. Teorijas studiju bloks sastāv no obligātās un obligātās izvēles studiju kursiem. Obligātos studiju priekšmetus docē speciālisti, kuri studējošos iepazīstina ar sociālā darba teorētiskajiem modeļiem, Eiropas sociālās politikas tendencēm, sociālo darbu ar ģimeni, profesionālo attīstību un supervīziju, interaktīvām metodēm darbā ar jauniešiem, ar bērnu un jauniešu biopsihosociālās attīstības jautājumiem un starpkultūru komunikāciju ar jauniešiem. Izvēles daļā ir studiju kursi, kas palīdz plānot, koordinēt un ieviest jauninājumus sociālajā darbā, strādājot ar bērniem un jauniešiem.

2018. gada programmas absolvente Ulla apgalvo:

"Kopīgā grāda maģistrantūras programma "Sociālais darbs ar bērniem un jauniešiem" ir lieliska iespēja studēt īpaši izstrādātu akadēmisko un praktisko priekšmetu kombināciju, kas sniedz plašu ieskatu aktuālos minētās jomas jautājumos. Viena no programmas stiprajām pusēm ir docētāju pamudinājums domāt globāli, rūpēties par sociālo attīstību un sociālo taisnīgumu visos sabiedrības līmeņos, apzināties multikulturālos aspektus un veikt salīdzinošus sociālās politikas pētījumus jauniešu problemātikas kontekstā. Programmas priekšrocība – tā piesaista studentu grupu ar atšķirīgu personisko un profesionālo pieredzi, kas dažādos veidos ir veltīta bērnu un jauniešu sociālo jautājumu risināšanai un viņu labklājības veicināšanai. Veiksmīgām studijām studentiem nepieciešama spēja veikt patstāvīgu pētniecības un studiju darbu, ko līdzsvaro aktīva dalība intensīvajos klases semināros Viļņā un Rīgā, kā arī e-studiju vidē."

Studentiem tiek dota iespēja studēt multikulturālā un starptautiskā vidē, studenti un mācībspēki dalās pieredzē, piedalās *Erasmus+* programmās, kā arī izmanto *Erasmus+* programmas piedāvātās prakses iespējas.

I. Trapenciere, V. Gudžinskiene. Starptautiskā maģistra studiju programma "Sociālais darbs ar bērniem un jauniešiem": pieredze un attīstība

Programmā "Sociālais darbs ar bērniem un jauniešiem" sākumposmā strādāja un sadarbojās divu valstu docētāji, profesionāļi un pētnieki, bet atsevišķos projektos iesaistījās arī pētnieki no Slovākijas, kas pilnībā tai pievienojās 2021. gadā. Sociālā darba ar bērniem un jauniešiem pētījumi tika uzsākti 2014. gadā. Pamatojoties uz jaunākajām atziņām, lekcijas un seminārus programmā vada docētāji, kas iesaistīti un veic pētījumus par deinstitucionalizācijas procesiem bērnu aprūpes institūcijās un krīzes centros, kā arī par bērniem bāreņiem un "sociālajiem bāreņiem", par darbu ar sociālā riska ģimenēm un nepilngadīgo tiesvedības iestādēs, īstenojot jaunatnes politiku pašvaldībās, uzlabojot sociālo darbu ar migrantiem, izziņot ekonomiskās migrācijas ietekmi uz bērniem un jauniešiem un daudzas citas jomas. Pētniecības integrēšana studiju procesā nodrošina ciešāku sadarbību starp universitātēm, sociālā darba institūcijām, pašvaldībām, kurās strādā ar bērniem un jauniešiem, un ļoti intensīvo studiju programmu.

Vērtējot ieguvumus, ko dod studēšana kopīgā grāda programmā, vairāki studenti un absolventi dalījās savā pieredzē par studiju programmu. Šeit ievie-tojam tikai nelielu daļu no viņu vērtējumiem.

2017. gada programmas absolvente Viktorija stāsta:

"Es pārāk ilgi nedomāju, lai izvēlētos sociālo darbu ar bērniem un jaunatni, un to nenožēloju līdz šai dienai. Pirmkārt, programmas koordinatoru un lektoru komanda ir kompetenta, elastīga un draudzīga. Otrkārt, kopīga studiju programma ar tās formātu ir jēgpilna gan teorētiskajās, gan praktiskajās zināšanās. Praktiskās zināšanas ir programmas pamatā, jo mēs daudz laika veltām reālo situāciju analīzei. Apmeklējumi institūcijās, iespējams, ir visnozīmīgākais programmā, jo teorija tiek tieši lietota praksē. Šī aspekta parasti nav citās studiju programmās. Man ļoti nozīmīgs bija sirsnīgais atbalsts no visiem pasniedzējiem, kas mērķtiecīgi palīdzēja studēt un aizvadīja mani līdz veiksmīgam maģistra darbam, tā aizstāvēšanai un izlaidumam. Kopīgā grāda maģistra studiju programma ir ideāla izvēle tiem, kuri vēlas iegūt augstāko izglītību, attīstīt jaunas kompetences, gūt vērtīgu pieredzi, analizējot ne tikai Lietuvas un Latvijas, bet arī citu valstu praksi un politiku."

Svarīgi atzīmēt arī to, ka šīs programmas formāts ir elastīgs un ļauj studēt tiem, kas strādā. Pamatojoties uz ērtu, novatorisku formātu, būtu labi, ja nākotnē varētu veidot daudzas līdzīgas programmas. Turklāt semināri vienmēr ir interaktīvi, tiek mācīta stratēģija izstrādāt un modelēt darbību soli pa solim.

2020./2021. gada programmas absolvente Tamriko stāsta:

"Šī programma der ikvienam, kas vēlas strādāt ar bērniem un jaunatni. Tā ir ideāla gan sociālā darba praktiķiem ar pieredzi, gan jaunajiem bez tās. Sesija Rīgā paplašināja manu apvārsni par sociālajiem pakalpojumiem un to koncepciju.

I. Trapenciere, V. Gudžinskiene. Starptautiskā maģistra studiju programma "Sociālais darbs ar bērniem un jauniešiem": pieredze un attīstība

Programmā daudz teorētisko un praktisko zināšanu, kas ir nepieciešamas, lai palīdzētu bērniem un jauniešiem. Lektori tiecas pēc kvalitātes, un viņiem rūp studentu sasniegumi, tāpēc viņi vēlas palīdzēt visos studiju posmos."

2019. gada programmas absolvents Dāvids secina:

"Vārdi "ārpus rāmja" perfekti raksturo šo programmu. Pirmkārt, pētījumiem ir starptautiska dimensija, kurā var atklāti sazināties ar augsti kvalificētiem ekspertiem savā jomā. Lielāko daļu kursu māca divu vai trīs valstu lektori, kas nodrošina gan daudzveidīgu pieeju, gan labu līdzsvaru. Otrkārt, valsts, pašvaldību un nevalstisko iestāžu apmeklējumi bagātina teorijas un sociālās politikas izpratni. Šie apmeklējumi ir būtiska programmas sastāvdaļa, un to laikā mēs salīdzinām gan mūsu, gan speciālistu viedokļus un nostāju. Lieliska bija vizīte uz Rīgas domes Jaunatnes departamentu, kur uzzinājām par trim jaunām programmām darbā ar riska grupu jauniešiem. Treškārt, – ir programmas formāts. Studijas var viegli apvienot ar savu darba grafiku."

2020. gada programmas absolvents Dmitrijs stāsta:

"Es izvēlējos šo programmu tāpēc, ka tā piedāvā multidimensiālu pieeju sociālajam darbam un mūsdienīgiem studiju materiāliem, ko piedāvāja universitāte. Tā kā mans darbs ir saistīts ar riska grupu bērniem un jauniešiem, programma man deva lielisku iespēju paplašināt manas profesionālās zināšanas. Studijas man deva lieliskas karjeras attīstības iespējas un profesionālo izaugsmi."

2020. gada programmas absolvente Anna Marija (bakalaura grādu viņa ieguvusi ASV universitātē) programmu vērtē šādi:

"Šī programma bija ļoti vērtīga, jo tajā man bija iespēja iegūt zināšanas no lieliskiem profesoriem. Es iemācījos daudz un iegūtās zināšanas šobrīd aktīvi izmantoju darbā profesijā. Šī pieredze man deva iespēju ne tikai pilnveidoties profesionālā ziņā, bet arī augt kā cilvēkam."

2020. gadā programma tika iesniegta Eiropas Komisijas organizētajam *Erasmus Mundus* projektu konkursam un saņēma sešu gadu Eiropas Komisijas projekta finansējumu darbībai un attīstībai. Svarīgi atzīmēt, ka šis pagaidām ir vienīgais *Erasmus Mundus* projekts, kas Latvijā saņēmis Eiropas Komisijas finansējumu. Jaunajā projektā paredzēta četru valstu sadarbība programmas īstenošanā. Tā ir nostiprināta augstskolu konsorcijs līgumā (2021. gada martā) starp Rīgas Stradiņa universitāti (Latvija), Mikola Romera Universitāti (Lietuva), Ružomberokas Katoļu universitāti (Slovākija) un Lisabonas Universitātes institūtu (Portugāle). Tādējādi līdzšinējā studiju programma 2021./2022. mācību gadā iesāks jaunu attīstības ciklu.

Paredzēts, ka studenti iegūs zināšanas un praktisko pieredzi sociālajā darbā ar bērniem un jauniešiem visās četrās valstīs pie visu šo četru valstu

I. Trapenciere, V. Gudžinskiene. Starptautiskā maģistra studiju programma "Sociālais darbs ar bērniem un jauniešiem": pieredze un attīstība

docētājiem – pirmajā semestrī studēs Mikola Romera Universitātē Lietuvā, otrajā semestrī – Rīgas Stradiņa universitātē, trešajā semestrī iepazīsies ar sociālo darbu Ružomberokas Universitātē Slovākijā, bet ceturtajā semestrī aizstāvēs maģistra darbu un saņems kopīgā grāda maģistra diplomu Lisabonas Universitātes institūtā Portugālē. Savukārt docētāji apgūs pieredzi strādāt "kopdarbā" gan studiju kursu vadīšanā, gan organizējot visas studiju programmas darbību kopumā. Programmā arī paredzēts pieaicināt izcilus viesprofesorus no dažādām valstīm.

Labākajiem studentiem būs Eiropas Komisijas finansēta stipendija gan studiju, gan dzīvošanas izdevumiem. Programmā tiek uzņemti studenti ar bakalaura grādu sociālajā darbā, humanitārajās un sociālajās zinātnēs, kā arī veselības jomā.

Studiju programma "Sociālais darbs ar bērniem un jauniešiem" atspoguļo centienus sasniegt mērķus, kas ir balstīti uz ES pieredzi un ir saderīgi ar sociālā darba studiju programmām citu valstu augstskolās. Studiju programmas absolventiem karjeras iespējas paveras visu veidu sociāli izglītojošās institūcijās, kas sniedz dažādus sociālos pakalpojumus bērniem un jauniešiem. Programmas absolventi spēs īstenot un izstrādāt mūsdienīgas sociālā darba stratēģijas, atrodot profesionālo zināšanu un prasmju pielietojumu ne tikai vietējā, bet arī starptautiskā darba tirgū.

Vairāk par studiju programmu var uzzināt interneta vietnēs:

- European Joint Master in Social Work with Children and Youth.
ESWOCHY.eu
<https://eswochy.eu/about-eswochy/>
- Social Work with Children and Youth.
RSU.lv
<https://www.rsu.lv/en/study-programme/social-work-children-and-youth-0>
- European Joint Master in Social Work with Children and Youth.
MRU.lt
https://www.mruni.eu/en/study_program/social-work-with-children-and-youth/